

אור לארבעה עשר פרק ראשון פסחים

ה

עין משפט נר מצוה

(א) [לקמן ע"ה] עירובין ק"ה. יומה פ"ה: סוכה ממ. ב"ק א': שבועות יג. מנחות ז': מצותות טו. כרימות ו. תמורה כ"ה. (ב) יבמות ט. קדושין יד: כ"ג ט. שבועות י. זבחים ממ. [ולקמן ע"ה] כרימות כ"ג. א [ועשה כהן]; (ד) [ממלאכה]; (ה) [ועי' שבת קד.; ח. (ו) לקמן נ"ח. (ז) לקמן ס"ה]. (ח) [ועי' ויבטחו]; (ט) [ממנו]; (י) [ממנו].

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ובתיב כל מלאכה בסוף החבור שרי מלהות ל"ל מלה:

הגהות מהר"י

לנרא

[א] נ"ב רבי יוסי אומר אינו כתיב וכו'. ל"ל רבי יוסי הגליל:

רבינו הגנאל

השצתה שאור לאכילת חמץ. משעה שהזיז שלא לאכול חמץ לזה להשיב האשור דכתיב שאור לא ימצא בבתיכם כי כל אוכל חמץ: ואכילת חמץ לאכילת מצה. משעה שחיב לאכול מצה הזיז שלא לאכול חמץ דכתיב כל מהמלת לא תאכלו בכל מושבותיכם תאכלו מצות וכתוב צערב תאכלו מצות אלמא זמן אכילת מצה ואיסור חמץ והשצתה שאור מששעה: אך חלק. אכין ורקין מיעוטין אלמא מקלט היום מותר ומקלטו אסור וממנה יש לנו לחלק חזיו לאיסור וחזיו להיתר. ואיכא דאמר אף הוא מן גימטריא דאח"ס בט"ע גי'ף דכ"ף וטופס מ' תחת אל"ף וד"י צמקוס כ': ראשון דמעיקרא משמע. בלאו רומינא דקראי אהדדי משמע ראשון צמממעות דקרא שהו יד קודם לכן מצות דקרא כיון דכתיב שצעת ימים מצות תאכלו אף ביום הראשון ראשון קודם למעשה קאמר: הראשון אדם סולג. הקודם לאדם הראשון נולדת: הנה נמי הו' פ"ב צהאי קרא גופיה שצעת ימים ודרוש נמי ראשון דומיא דשביעי: הפס נמי גבי לולב זהו הראשון למה לי: מראשון ושמעי נפקא. מדכתיב צהנהו צמון מכלל דלין לאו צמון ניכנהו: על ענין ראשון. על ימים הקדומים לו דהיינו חולו של מועד: לא נכחו רחמנא לא וי"ו. דמשמע ריבוא דמו אלטרין הו' לנייעוט: אלא. קודם דספס ומקרא קודם דסוכות ומלות לולב לא תותב לרב צמון דהני ראשון דכתיב בהו לאו למשעומיהו קאמו אלא שמה צעלמא הו' דנקראו ראשון וכדתנא דבי ר' ישמעאל: בשבר ג' ראשון. שצעת הרגל דפסח ושצעת הרגל דהו ונטילת לולב שנקראו ראשונים וכו לשלשה ראשון: לא שחט על חמץ וגו'. ושחיטת פסח ומנה מתחלת שבע שעות צין הערבים שבר ונוטה חמה לצד שקיעתה. והכי אמרין צפ' אמר להן הממונה (יומא כ"ה). ללותיה דלצרהס מני משחרי כותלי דהיינו מנחות ואלין וגמרין מינה דשחיטת התמיד מתחלת שבע וקשיא לן התם ממני' דתמיד נחטו שש שעות וממנה הכי ומשני לן שאני כותלי בית המקדש ללא מכוני רחבין מתחילין מאלד ולא משחרי עד שש וממנה: ואימא כל חד וחד. יצער סמוך לשחיטתו מעט ואם שעה עד תשע יצערוו צמטע: וכן שחיטת קאמר רחמנא. לא חלקה תורה לישראל לזה זמנו ולזה זמנו הואיל וקבע על זמן ואיסורו שיהי בכל כוללם ביום אחד קבע: שיהא אצל מנאלה. וכו הצערה שלא לצורך היא והכתוב אסר מנאלכה צי"ט הלכך האי ראשון צמטע עשר קאמר: אך חלק. המיר לך הכתוב לשהומו מקלט יום ציעורו ואי יום ציעורו ביום טוב מי שרי לשהוייה מששעה ועל כרחק השצתה שאור כשחטקן וחס קן לא משחטת אך חלק דאי לאו אף איכא למימר ציום הראשון צין השמעות

דהא איתקש השבתת שאור לאכילת חמץ וכו'. צפרק כל שעה (לקמן כ"ה) יליף ר' יהודה לאוכל חמץ מו' שעות ולמעלה שהוא בלא מעשה ור' שמעון פליג עליה ומהכא לא מצי למליף מידו דלא הוקשה אכילת חמץ להשצתה שאור שמשש שעות ולמעלה אלא להשצתה שאור של שצעת ימים^א וקשה לרשב"א אמאי לא יליף כרת להשצתה שאור מדאיתקש לאכילת חמץ: למועוטי חו"י שר מועד. אחרווייהו^ב קאי לולב אינו ניטל צמדינה אלא יום אחד: בדתנא דבי ר' ישמעאל. אע"ג דכתיבי טונא^ג צהנג' ג' מלות כתיבי כולהו וכל הכתוב צמניה אחד כתיבי מדא' ואין להקשות מנלן דמהי ג' ראשון דרשינן ואך ציום הראשון לדכדדשינן דינלמא הו' חמץ דכתיבי לך דרשא דמסמכיה דמהי דכתיבי צמקרא קודם דרשי' כולהו לך דרשא: ל' תשחט את הפסח ועדיין חמץ קיים. הקשה רשב"א היכי יליף מהכא דמחץ אסור מו' שעות ולמעלה והא זמן שחיטת הפסח אחר התמיד הו' ותמיד שחטו לפני מלות פסח וא"כ זמן שחיטתו לא הו' מיד אחר מלות עד כדי שהיית הקרנת תמיד וי"ל כיון דדיעבד אם שחט הפסח קודם תמיד כשר דמתני התם חשיב זמן שחיטת מתחילתו ואלין: זמן שחיטה קאמר רחמנא. אע"ג דלמת הוא דלא תשחט על חמץ כל חד וחד כי שחיט דלמרינן צפרק תמיד נחטו (לקמן סג.) ושה שחט את הפסח על החמץ עובר בלאו^ד מי' מין דלשכחן דהזיז על ההשצתה והזיזי שלא לשחוט פסח על חמץ צהנה הו' שצמון שחיטת הזיזי על השצתה^ה. דברי ר' ישמעאל. תימה לר' דמתנא דבי רבי ישמעאל נפקא ליה מקרא אחריתא וצמנה דוכתי' פריך מנ' ישמעאל אמנא דבי רבי ישמעאל: (ואומר) כל מלאכה ז' תעשה אע"ג דכשיתקף ועשה גחלים גהאמו מותר דלמיר צפרק כל שעה (לקמן כ"ה) גבי ערלה ציטרה על גבי גחלים דצרי הכל הפסח מותר והיה חמץ^ו והא דמתנא צפ' כל שעה (ד"ה כ"ה) לא יוק' צו תגור וכיפריס היינו מדברי ר' יוחנן דגכנה הוא דקרא דמשצתו מיידי בכל ענין אפילו אינו כתיב לגחלתו אי נמי כיון דמתחלת הצערה אינו יכול להנות ממנו אע"ג שיהא לו הגנה ממנו אחר כך אסור^ז כמו נדרים ונדבות שאין קריצין צי"ט למי' (צי"ה דף יט כ.) אף על פי שיש צהן מאלה לדיוט לכסוף^ח ומאן דשרי שרי מלהות: לחלק

כה א מיי פ"ה מהל' תמן ומלה הל' ח ["פ"ה הלכה א:]]

תורה אור השלם

- שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם בי כל אבל מחמץ וזכרותה דפגש יהוה מעדת ישראל בגר ובאורח ישראלי. שמות יב ט
- כל מחמץ לא תאכלו בכל מושבותיכם תאכלו מצות: שמות יב כ
- בראשון בארבעה עשר יום לחיט צעריב תאכלו מצות עד יום תאריך וצשרים לחיט צעריב: שמות יב יח
- יראשון אדם תגיד ולפני גבעות חוללתי: איוב טו ז
- ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדור כפת תמרים וענף עץ עבה ועברי גדל ושמחתם לפניי אלהיכם שבעת ימים: ויקרא כג ט
- שבעת ימים מצות תאכלו אף ביום הראשון ויבטחו שאר מבתיכם בי כל אבל חמץ וזכרותה דפגש יהוה משראל מיום הראשון עד יום השבעה: שמות יב טו
- אך במושה עשר יום לחיט צעריב באספכם את תבואת ארצך תחגו את זה ז' שבעת ימים ביום הראשון שבתון וביום השמיני שבתון: ויקרא כג לט
- ביום הראשון מקרא קדש יתקד לכם כל מלאכה ועבדתי לא תעשה: ויקרא כג ז
- יצא הראשון אדמוני בלו באדרת שער ויקראו שמו עשה: בראשית כה כה
- פסח כבוד מרום מראשון מקום מקדשנה: ירמיהו יב יב
- ראשון לציון תהו דם ולידושלם מבשר אתן: ישעיהו מא כז
- לא תשחט על חמץ דם ובחי ולא ילין לבקר זבח חג הפסח: שמות יב כה
- וביום הראשון מקרא קדש ובימים השביעי מקרא קדש יתקד לכם כל מלאכה וישחט בהם אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם: שמות יב טז

מוסף תוספות

- דהכי כתיב קרא שבעת ימים שאור לא ימצא וכו' כי כל אוכל מחמץ: מוס' דאקש. דאקש.
- הראשון דאקש מנייהו. ס. ז. ביום הראשון. ש. ז. ה"ק בכשר שלש מצוות שנאמרו בהן ראשון זכו לשלשה ראשון. מוס' ר"פ. ה. כיון דר"כ אית בהו תרי שהן מקרא קדש מסבחהו. שאף השלישי כיוצא בהן. ח' ה"ק. ועי' מוס' ר"פ. ו. דהיינו עשה אחת כדנתן מוס' ה"ק. ז. ו[ואם אין הכרת חמץ אמאי אסירא לו חמץ בביתו כי קחשית את פסחו אע"ג דיש חמץ בביתו של חבריו אינו עובר עליו. מוס' ר"פ. ח. שלא היכה תורה בשחט את הפסח על חמץ אלא בכשיל שהחמץ נאסר. רבי רביע דוד. ט. [אין] הבערת חמץ אמאי אסירא בירוט. ח' ה"ק. י. דתחילת ההבערה שלא לצורך יז"ט. מוס' ה"ק. יא. משום דיעקום לשם גבוה, דכהני כי זכו משולחן גבוה קא זכו. ע"ס.